

Людмила Анатоліївна КРИМЧАК

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, адміністрування та готельно-ресторанної справи, Хмельницький національний університет
ORCID ID: 0000-0002-2546-9257

Валерій Валерійович ГАРБУЗЮК

директор комунального підприємства «Хмельницька міська лікарня»

Микола Миколайович РУДНІЧЕНКО

доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання та спорту
Хмельницького національного університету

Інна Петрівна РОМАНЮК

сімейний лікар, ORCID ID: 0000-0003-3292-848X

ІДЕНТИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В СИСТЕМІ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

Кримчак Л. А., Гарбузюк В. В., Рудніченко М. М., Романюк І. П. Ідентифікація ризиків діяльності закладів охорони здоров'я в системі безпекоорієнтованого управління. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2021. Том 6. № 3. С. 184 – 189.

Анотація

У статті здійснено аналіз сутності безпекоорієнтованого управління та визначено основні його складові – систему управління економічною безпекою та систему управління ризиками. З'ясовано, що ризик являє собою певну невизначеність щодо наслідків діяльності організації. В роботі досліджено специфіку ризиків діяльності закладу охорони здоров'я. Здійснено класифікацію основних ризиків, які на сьогоднішній день є актуальними як для всієї галузі охорони здоров'я, так і для окремого медичного закладу. Досліджено ризики, які можуть виникати під дією факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Визначено, що ризики внутрішнього середовища залежать від процесів, що протікають у внутрішньому середовищі функціонування закладу і від дій чи бездіяльності менеджменту закладу. Водночас, досліджено основні зовнішні ризики, які, як правило, виникають під впливом факторів зовнішнього середовища і не залежать безпосередньо від системи управління закладом.

Ключові слова: безпекоорієнтоване управління; ризики; заклад охорони здоров'я; управління ризиками.

Liudmyla KRYMCHAK

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management, Administration and Hotel and Restaurant Business, Khmelnytsky National University

Valeriy HARBUSIUK

Director of the Municipal Enterprise "Khmelnytsky City Hospital"

Mykola RUDNICHENKO

Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Education and Sports, Khmelnytskyi National University

Inna ROMANIUK

family doctor

IDENTIFICATION OF RISKS OF ACTIVITY AT HEALTHCARE INSTITUTIONS IN THE SYSTEM OF SAFE-ORIENTED MANAGEMENT

Krymchak L., Harbusiuk V., Rudnichenko M., Romaniuk I. Identification of risks of activity at healthcare institutions in the system of safe-oriented management. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2021. Volume 6. № 3, pp. 184 – 189.

© Людмила Анатоліївна Кримчак, Валерій Валерійович Гарбузюк, Микола Миколайович Рудніченко, Інна Петрівна Романюк, 2021

Abstract

The article analyses the essence of security-oriented management. It has been shown that safety-oriented management is aimed at comprehensive monitoring and diagnosis of all activities and events that may pose potential risks to the organization and prevents their action or mitigates their destructive impact. The main components of security-oriented management are identified as the economic security management system and the risk management system. It has been found that the risk is an uncertainty about the consequences of the organization. It has been found that the modern healthcare system operates in the complex minds of transformation processes, which creates new risks for medical institutions. The article examines the specific risks of the healthcare institution and finds that the healthcare system has its own specific risks. The classification of the main risks, which are relevant today for the entire healthcare sector and for an individual medical institution, has been made.

The paper considers the risks that may arise under the influence of external and internal environmental factors. It is determined that the risks of the internal environment are divided into the main, which may arise in the process of providing medical services, and ancillary, which largely depend on the processes occurring in the internal environment of the institution and the actions or inaction of institution management. At the same time, the main external risks are studied, which, as a rule, arise under the influence of environmental factors and do not depend directly on the management system of the institution. External risks are divided into legal, which arise because of changes in the legal field of the medical system, social system, which are related to the socio-economic situation of the country, and financial one, which are related to the financing of health care.

Keywords: security-oriented management; risks; healthcare institution; risk management.

JEL classification: D81; I1; H75; P36; P46

Вступ

Сучасний розвиток системи охорони здоров'я відбувається в умовах трансформаційних процесів, котрі спричиняють подекуди радикальні зміни в середовищі функціонування всієї галузі. Невизначеність, що породжується цими змінами, хоч і є тимчасовою, проте несе чималі виклики для закладів охорони здоров'я, котрі мають навчитися ефективно функціонувати за нових умов та успішно протистояти цим викликам. У даному випадку значна увага менеджменту закладів охорони здоров'я має приділятися системі безпекоорієнтованого управління, яка, на нашу думку, має бути інтегрованою в загальну систему управління для більш ефективної її реалізації та діяльності закладу загалом.

Хоча безпекоорієнтований підхід до управління суб'єктами господарювання є відносно новим порівняно з класичними теоріями управління, проте сьогодні до нього прикута увага багатьох науковців. Зокрема, дослідженню безпекоорієнтованого підходу присвячені праці Башинської І.О. [1], Вершиніної Д.М. [2], Зачко О.Б. [3], Притиса В.І. [4]. Варто зазначити вагомий практичний внесок у розвиток безпекоорієнтованого управління праць Волощук Л.О. [5], Гавловської Н.І. [6], Рудніченка Є.М. [7].

Питання безпекоорієнтованого управління закладами охорони здоров'я на сьогодні залишається досить актуальним та потребує подальших досліджень в силу розвитку та трансформації галузі охорони здоров'я.

Формулювання цілей статті

Метою статті є визначення ризиків функціонування галузі охорони здоров'я та діяльності її закладів в межах безпекоорієнтованого управління закладами охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу.

З наукової точки зору Д.М. Вершиніної [2], безпекоорієнтоване управління – це «вид управлінської діяльності, сукупність скоординованих дій, заходів та процесів, спрямована на досягнення оптимального рівня корпоративної безпеки в процесі та в результаті розвитку компанії».

Сьогодні в науковій літературі прослідковується думка, що система безпекоорієнтованого управління поєднує у собі систему управління економічною безпекою та систему управління ризиками. Цілком погоджуємося з думкою, адже і

система управління економічною безпекою, і система управління ризиками впроваджується в менеджмент суб'єкта господарювання з метою забезпечення його ефективної і стабільної діяльності та захисту від негативного впливу факторів середовища функціонування.

Безпекоорієнтоване управління спрямоване на всебічний моніторинг та діагностику усіх заходів та подій, які можуть нести потенційні ризики діяльності організації, та попереджає їх дію або ж пом'якшує їх руйнівний вплив. При цьому важливо враховувати особливості середовища функціонування організації.

На сьогоднішній день найбільш поширеним в наукових джерелах трактуванням поняття «ризик» є невизначеність результатів діяльності певного суб'єкта.

В роботі Є.М. Рудніченка [8] зазначено, що «ризик – це об'єктивно-суб'єктивна категорія, що пов'язана з певною мірою невизначеності результату внаслідок прийнятого рішення (дії і/або обставин)».

Таким чином, ризик можна охарактеризувати як невизначеність або ж можливість настання певних наслідків, що залежить від того чи іншого прийнятого управлінського рішення. Причому не завжди такі наслідки можуть носити негативний характер.

Оскільки діяльність закладів охорони здоров'я відрізняється від діяльності інших суб'єктів господарювання і за стратегічною метою, і за основними підходами, і за очікуваними результатами, то поряд із ризиками, які є характерними для більшості видів господарської діяльності, система охорони здоров'я має свої специфічні ризики. Пов'язані вони, перш за все, з особливістю тих послуг, які надаються закладами охорони здоров'я та безпосередньо з якістю таких послуг. Сама ж діяльність закладів охорони здоров'я тісно пов'язана із ризиком завдання шкоди здоров'ю та життю людей, навіть при тому, що сама діяльність спрямована на їх збереження.

Сьогодні в науковій літературі можна знайти наступну класифікацію ризиків, що виникають в системі охорони здоров'я [9]:

- соціально-правові (ризики, пов'язані зі зміною законодавства в галузі охорони здоров'я);
- економічні (ризики, пов'язані зі зміною умов фінансування галузі);
- управлінські (ризики, що виникають через некомпетентність керівних органів в даній галузі, необґрунтовані управлінські рішення тощо);
- професійні, пов'язані з громадянсько-правовою відповідальністю (ризики, що виникають в процесі проведення діагностичної, лікувальної чи профілактичної роботи, фармако-терапевтичні, інфекційні, психоемоційні ризики та ін.);
- інші ризики (техногенні, пожежонебезпечні, вибухонебезпечні, військові, терористичні);
- ризики, пов'язані із здоров'ям медичного персоналу (ризики, що можуть виникнути в результаті обслуговування пацієнтів із різними інфекційними захворюваннями, наркозалежних тощо);
- ризики, що можуть виникати через конфлікти із пацієнтами чи їх родичами;
- ризики, пов'язані з умовами роботи (підвищена відповідальність, психоемоційна напруженість тощо);
- ризики, що виникають за певних умов праці чи роботі з медичним обладнанням.

Характеризуючи ризики, які виникають в процесі діяльності закладів охорони здоров'я, перш за все, необхідно поділити їх на дві основних групи – внутрішні ризики та зовнішні (рис. 1).

Зовнішні ризики зумовлені процесами, які відбуваються у зовнішньому по відношенню до медичного закладу середовищі, і є характерними для всієї системи охорони здоров'я.

Джерелом внутрішніх ризиків є, звичайно, процеси, що відбуваються у внутрішньому середовищі закладу.

Рис. 1. Класифікація ризиків діяльності закладу охорони здоров'я

В табл. 1 представлена актуальна класифікація ризиків, які виникають в процесі діяльності закладів охорони здоров'я.

Таблиця 1. Категорії ризиків діяльності закладів охорони здоров'я

ОСНОВНІ РИЗИКИ	РИЗИКИ ДЛЯ ПАЦІЄНТА		
	Некоректні діагностичні заходи	Невірно поставлений діагноз	
	Ризики хірургічного втручання		
	Ризики від неправильно підібраних терапевтичних заходів		
	Ризики, пов'язані зі взаємодією різнопрофільних спеціалістів		
	Ризики, пов'язані з розвитком ускладнень після хірургічного втручання		
	Ризики, пов'язані з розвитком ускладнень після проведеного лікування		
	Ризики, пов'язані з перебуванням пацієнта на стаціонарному лікуванні		
	РИЗИКИ ДЛЯ МЕДИЧНОГО ПЕРСОНАЛУ		
	Ризики, пов'язані з лікуванням важкохворих та психічнохворих пацієнтів		
	Ризики інфікування різними захворюваннями	Ризики при роботі з медичним обладнанням	
	Конфліктні ситуації з пацієнтами, їх родичами чи доглядачами		
	Відповідальна робота та напружена емоційна ситуація		
	ВНУТРІШНІ РИЗИКИ	СИСТЕМНІ РИЗИКИ	
		Невиконання стратегічних цілей з якості медичної допомоги	
		Невідповідність діагностичних заходів відповідним стандартам	
		Невідповідність лікування існуючому протоколу та відповідним стандартам	
		Низька ефективність медичних послуг	Зменшення рівня доступності медичних послуг
		Низька результативність лікування пацієнтів	
		УПРАВЛІНСЬКІ РИЗИКИ	
Закриття чи зміна профілю закладу охорони здоров'я		Ризики, пов'язані з некомпетентністю керівництва	
Ризики, пов'язані з прийняттям управлінських рішень			
ОРГАНІЗАЦІЙНІ РИЗИКИ			
Ризики, пов'язані з порушенням етичних норм			
Недотримання санітарних норм		Низька корпоративна культура	
Недотримання правил техніки безпеки		Низька мотивація медичного персоналу	
Невідповідність протоколів лікування загальноприйнятими стандартам			
КАДРОВІ РИЗИКИ			
Висока плінність медичних кадрів		Захворюваність медичного персоналу	
Нестача середнього медичного персоналу		Невдоволеність персоналу умовами роботи	
Низька професійна підготовка медичних працівників			
Недостатнє фінансове стимулювання працівників		Низька активність перепідготовки медичних кадрів	
МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНІ РИЗИКИ			
Недостатнє матеріально-технічне забезпечення закладу			
Ризики, пов'язані із втратою чи пошкодженням обладнання			
Часткова застарілість технологій	Відсутність ремонту будівель закладу		
ІНФОРМАЦІЙНІ РИЗИКИ			
Неналагоджений внутрішній документообіг			
Ризики, пов'язані із порушенням лікарської таємниці			

		РИЗИКИ ДЛЯ ПАЦІЄНТА	
ВНУТРІШНІ РИЗИКИ	ДОПОМІЖНІ РИЗИКИ	Ризики, пов'язані з витоком конфіденційної інформації	
		Ризики, пов'язані з розголошенням персональних даних пацієнтів	
		Неорганізований зворотній зв'язок з пацієнтом	
		Низький рівень інформаційно-комунікативного забезпечення закладу	
		РЕПУТАЦІЙНІ РИЗИКИ	
ЗОВНІШНІ РИЗИКИ		Низька ефективність лікувальних, діагностичних чи профілактичних заходів	Зменшення рівня якості наданих медичних послуг
		Зростання незадоволеності пацієнтів, їх родичів чи доглядачів у наданих медичних послугах, у результаті лікування	
		Закриття закладу чи зміна його профілю	
		ПРАВОВІ РИЗИКИ	
		Ризики, пов'язані із внесенням змін до законодавчої бази	
		Ризики, пов'язані із зміною стандартів медичної діяльності	
		Ризики, пов'язані із нормативно-правовим регулюванням діяльності закладів охорони здоров'я	
		Недосконалість вітчизняного законодавства в галузі охорони здоров'я	
		СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ	
		Зменшення чисельності населення країни	Зміна вікової структури населення
Погіршення показників здоров'я населення	Ризики, пов'язані із соціальною нестабільністю в країні		
Низька соціальна відповідальність населення	Ризики, пов'язані із низьким рівнем доходів населення		
Висока соціальна напруженість населення	Ризики, пов'язані із погіршенням умов життя		
Низька соціальна захищеність населення			
ФІНАНСОВІ РИЗИКИ			
Ризики, пов'язані з фінансовою нестабільністю в країні			
Ризики, пов'язані зі зміною умов державної цільової допомоги			
Ризики, пов'язані зі зміною умов надання міжнародної грантової підтримки			
Ризики, пов'язані із залежністю від місцевого бюджету			

З табл. 1 видно, що внутрішні ризики поділяються на дві головні підгрупи: основні ризики та допоміжні. Основні ризики, як правило, можуть виникати безпосередньо в процесі здійснення лікувальної, діагностичної чи профілактичної роботи. Ще однією особливістю діяльності медичних закладів є те, що такі ризики можуть виникати та реалізовуватися як по відношенню до пацієнтів, так і по відношенню до медичного персоналу закладу та його ресурсного забезпечення.

Допоміжні ризики виникають в процесах, які є обслуговуваними щодо основної діяльності закладу. Відповідно, до них відносять: системні ризики, управлінські, організаційні, кадрові, матеріально-технічні, інформаційні та репутаційні ризики.

До зовнішніх ризиків відносять ризики, які пов'язані з правовим полем функціонування закладів охорони здоров'я – правові ризики, ризики, що виникають в силу соціально-економічної та демографічної ситуації в країні – соціальні та фінансові ризики, причиною яких може бути нестабільність у фінансовій сфері.

Дана класифікація внутрішніх та зовнішніх ризиків є деталізованою, однак, водночас є умовною, оскільки, кожен заклад охорони здоров'я може мати більшу чи меншу кількість ризиків, різний рівень їх впливу чи контролюваності. В даному випадку все залежить від системи менеджменту закладу охорони здоров'я і безпосередньо від системи безпекоорієнтованого управління.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Розвиток системи охорони здоров'я, її реформування на сучасному етапі формують нові умови для діяльності закладів охорони здоров'я. Часто такі умови не задовольняють менеджмент закладів, породжують нові ризики, що можуть мати негативний вплив як на окремі аспекти діяльності закладів охорони здоров'я, так і на його функціонування загалом. З огляду на це вважаємо, що питання безпекоорієнтованого управління залишається актуальним та потребує подальших

досліджень з огляду на вдосконалення інструментарію безпекоорієнтованого управління, механізмів управління ризиками діяльності закладу охорони здоров'я тощо.

Список літератури

1. Башинська І.О. Механізм забезпечення безпекоорієнтованого управління промисловим підприємством. Проблеми системного підходу в економіці: Зб. наук. праць. Київ, 2019. Вип. № 6(74). С. 21- 26.
2. Вершиніна Д. М. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпекоорієнтованого управління підприємств будівельної галузі в умовах євроінтеграції: дис.. канд. ек. наук: 051. Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 2021. 222 с.
3. Зачко О.Б. Методологічний базис безпеко-орієнтованого управління проектами розвитку складних систем. *Управління розвитком складних систем*. 2015. № 23 (1). С. 51 – 55.
4. Притис В.І. Безпекоорієнтоване управління промисловими підприємствами в умовах глобалізаційних викликів: дис. канд. екон. наук: 073, 07. – Хмельницький національний університет, 2021. 216 с.
5. Волощук Л. О. Теоретико-методологічні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства: дис. доктора економ. наук: 08.00.04. Одеса, 2016. 605 с.
6. Гавловська Н. І. Економічна безпека зовнішньоекономічної діяльності промислових підприємств: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04. – Хмельницький, 2017. 616 с.
7. Рудніченко Є. М., Гавловська Н. І., Гавловська В. І. Деталізація загроз безпекового середовища та аналіз існуючих підходів до оцінювання економічної безпеки підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 5. С. 283–288.
8. Рудніченко Є. М. Вплив суб'єктів митного регулювання на систему економічної безпеки підприємства: дис. ... д-ра екон. наук: 21.04.02; Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2014. 579 с.
9. Горачук В. Управління ризиками в закладі охорони здоров'я http://medforum.in.ua/sites/default/files/upravlinnya_rizikami_v_zakladi_ohoroni_zdorovya_gorachuk_v.v.pdf

References

1. Bashyns'ka, I.O. (2019). «The mechanism of ensuring safety-oriented management of an industrial enterprise». *Problemy systemnoho pidkholdu v ekonomitsi: Zb. nauk. prats'*. Issue № 6(74), pp. 21- 26.
2. Vershynina, D. M. (2021). *Informatsijno-analitychne zabezpechennia bezpekooriientovanoho upravlinnia pidpryiemstv budivel'noi haluzi v umovakh ievrointehratsii*. [Information and analytical support of safety-oriented management of enterprises in the construction industry in terms of European integration]. Ph.D. Thesis: 051. Kharkiv. Ukraine.
3. Zachko, O.B. (2015). «Methodological basis of security-oriented project management of complex systems». *Upravlinnia rozvytkom skladnykh system*. № 23 (1), pp. 51 – 55.
4. Prytys, V.I. (2021). *Bezpekooriientovane upravlinnia promyslovymy pidpryiemstvamy v umovakh hlobalizatsijnykh vyklykiv*. [Security-oriented management of industrial enterprises in the context of globalization challenges]. Ph.D. Thesis: 073, 07. Khmelnytsk. Ukraine.
5. Voloschuk, L. O. (2016). *Teoretyko-metodolohichni zasady bezpekooriientovanoho upravlinnia innovatsijnym rozvytkom promyslovoho pidpryiemstva*. [Theoretical and methodological principles of safety-oriented management of innovative development of industrial enterprises]. D. Sc. Thesis: 08.00.04. Odesa. Ukraine.
6. Havlovs'ka, N. I. (2017). *Ekonomichna bezpeka zovnishn'oekonomichnoi diial'nosti promyslovykh pidpryiemstv*. [Economic security of foreign economic activity of industrial enterprises]. D. Sc. Thesis: 08.00.04. Khmelnytsky. Ukraine.
7. Rudnichenko, Ye. M., Havlovs'ka, N. I., Havlovs'ka, V. I. (2018). «Detailing of security threats and analysis of existing approaches to assessing the economic security of enterprises». *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky*. no. 5, pp. 283–288.
8. Rudnichenko, Ye. M. (2014). *Vplyv sub'ektiv mytnoho rehulivannia na systemu ekonomichnoi bezpeky pidpryiemstva*. [Influence of subjects of customs regulation on the system of economic security of the enterprise]. D. Sc. Thesis: 21.04.02; Khmelnytsky. Ukraine.
9. Horachuk, V. *Upravlinnia ryzykamy v zakladi okhorony zdorov'ia*. [Risk management in a health care institution]. http://medforum.in.ua/sites/default/files/upravlinnya_rizikami_v_zakladi_ohoroni_zdorovya_gorachuk_v.v.pdf

Стаття надійшла до редакції 20.07.2021 р.